การสืบทอดวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

The Inherit Ance of Pi Phat Orchestra in Muang District, Nakhon Ratchasima Province

อัครเดช แดนงูเหลือม[1] เชาว์ การวิชา[2] และ เฉลิมกิต เข่งแก้ว[3]

Akaradet Danngooluam[1], Chao Kanwicha[2] and Chalermkit Kengkaew[3]

Received : May 21, 2021; Revised : June 23, 2021; Accepted June 28, 2021

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยเรื่อง การสืบทอดวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีจุดประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพและบทบาทของวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (2) ศึกษาการสืบทอด วงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาโดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีการทางมานุษยดนตรีวิทยา ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม โดยสัมภาษณ์จากหัวหน้าคณะวงปี่พาทย์อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สังเกตการเรียนการสอน การสืบทอดวงปี่พาทย์ แบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบวิธีพรรณนา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพและบทบาทของวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมามีวงปี่พาทย์ที่มียังคงรับงานอยู่ 4 วง นักดนตรีจำแนกกลุ่มตามหน้าที่การบรรเลงได้ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มคนเครื่อง กลุ่มคนระนาด กลุ่มคนปี่ กลุ่มคนเครื่องหนัง และกลุ่มคนจังหวะ โดยกลุ่มคนระนาดและคนปี่ เป็นกลุ่มนักดนตรีที่มีจำนวนน้อยที่สุด เครื่องดนตรีในวงมีทั้งเครื่องดนตรีปี่พาทย์ไทยและปี่พาทย์มอญ โดยเน้นเครื่องดนตรีปี่พาทย์มอญเป็นหลัก เพื่อตอบสนองค่านิยมของคนในสังคม โดยจำแนกประเภทตามหน้าที่ลักษณะการบรรเลงได้ 3 ประเภท ได้แก่ เครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนอง เครื่องดนตรีประเภทเครื่องกำกับจังหวะหน้าทับ และเครื่องดนตรีประเภท

---

[1] นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์; Student of Master of Education, Program in Music Education, Buriram Rajabhat University, Thailand; e-mail : music.m1986@gmail.com

[2,3] หลักสูตรดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์; Program in Music Education, Buriram Rajabhat University, Thailand.

ประกอบจังหวะ ด้านบทบาทต่อสังคม วงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ปัจจุบันมีบทบาทอยู่ในสังคม 2 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านพิธีกรรม นิยมใช้วงปี่พาทย์มอญบรรเลงประกอบพิธีกรรมในงานศพ และยังพบว่ามีการใช้ปี่พาทย์มอญในพิธีกรรมและงานอื่น ๆ ทดแทนการบรรเลงด้วยปี่พาทย์ไทย (2) การประกอบการแสดงพบการบรรเลงประกอบการแสดงลิเกเป็นส่วนใหญ่ การบรรเลงประกอบการแสดงโขนและระบำและรำ ส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของการแสดงหน้าไฟ

2. กระบวนการสืบทอดวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาพบว่า การสืบทอดปี่พาทย์ของหัวหน้าวงมี 4 ลักษณะ ประกอบด้วย สืบทอดจากบรรพบุรุษ นักดนตรีในท้องถิ่น นักดนตรีต่างท้องถิ่น และครูพักลักจำ การสืบทอดวงปี่พาทย์ทั้ง 4 คณะนั้นเป็นการตั้งคณะขึ้นใหม่ การถ่ายทอดปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมานั้น 3 รูปแบบ คือ แบบครอบครัว แบบครูกับศิษย์ และแบบการศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งผู้เข้าเรียนต้องผ่านพิธีกรรมการฝากตัวเป็นศิษย์เรียกว่า “ยกครู” มีการใช้บ้าน โรงเรียน และสถานที่แสดงดนตรีเป็นสถานที่จัดการศึกษา มีการใช้โน้ตเป็นสื่อ และนำเทคโนโลยีมาช่วยในการสอน มีทั้งการสอนแบบเก่าและประยุกต์ นิยมใช้วิธีการสอนแบบมุขปาฐะ ใช้ฆ้องวงใหญ่เป็นเครื่องมือแรกในการฝึกหัดตามหลักวิชาการดนตรีไทย โดยครูจะตีทำนองให้ดูแล้วศิษย์ตีตาม ใช้กระบวนการทำซ้ำเพื่อให้เกิดทักษะ

คำสำคัญ (Keywords) : การถ่ายทอด, การสืบทอด, วงปี่พาทย์, อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา, จังหวัดนครราชสีมา

Abstract

The thesis of the inheritance of Pi Phat orchestra in Muang District, Nakhon Ratchasima Province aimed to (1) study the condition and role of Pi Phat orchestra in Muang District, Nakhon Ratchasima Province (2) study the process of inheriting Pi Phat orchestra in Muang District, Nakhon Ratchasima Province by using qualitative research and anthropology methods, searching for information from documents and interviewing from the leader of Pi Phat, and observing the teaching of Pi Phat, Muang district Nakhon Ratchasima Province.

1.The condition and role of the Pi Phat in Muang District, Nakhon Ratchasima Province there are four existing and inherited Pi Phat with relatively few musicians by classification according to the function of the play can be 4 groups: the machine group, the xylophone group, the piper group, the leather group and the rhythmic group by the xylophone and piper group are the smallest number of musicians. The

instruments in the band are Thai Pi Phat and Mon Pi Phat instruments with emphasis on Mon Pi Phat musical instruments to meet the values of the people in society by classification according to function and style of playing can be 3 types: Melody, Rhythmic instruments and a rhythmic composite instrument. The role of Pi Phat society in Muang District, Nakhon Ratchasima Province have still two roles in society, namely (1) rituals, the popular use of the Mon Pi Phat plays in funeral rituals. It was also found that Mon Pi Phat was used in other events as a substitute for Thai Pi Phat (2) Performances are found mostly in Thai traditional dramatic performance and most pantomime and dances were performed in the form of a fire show.

2. Inheritance of the Pi Phat band in Muang District Nakhon Ratchasima Province There are 4 characteristics of the leader's inheritance: Inherited from ancestors, Local musicians, Local musicians and a back-door teacher. The 4 characteristics of inheritance were the formation of a new faculty. Knowledge transfer of Pi Phat in Muang District, Nakhon Ratchasima has 3 systems: family, music discipleship and the educational system in institutions which the participants have to go through a ritual of depositing themselves as a student called " Yok-kru " The house, school and concert were used as educational places. Notes are used as media and bring technology to assist in teaching such as audio recording, animation and teaching through social media. The teaching and learning process includes both traditional and applied teaching. It is popular to use the oral tradition method with the selection of the Large Knog circle as the first instrument in the practice of Thai music based on the Large Knog circle melody as the main melody of the song. The teacher shows the melody and the students follow it using a repetition process to achieve the skill.

Keywords : Inheritance, Knowledge transfer, The Pi Phat Band, Mueang Nakhon Ratchasima District, Nakhon Ratchasima Province

บทนำ (Introduction)

ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในสังคมไทยตั้งแต่อดีตตราบจนถึงปัจจุบัน เป็นสิ่งที่สะท้อนสังคมไทย เกิดจากจิตวิญญาณของคนไทยที่สร้าง สั่งสม และถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน (ภูมิพลอดุลยเดช,พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2541 : 7) คนไทยใช้ดนตรีไทยสะท้อนความเบิกบานความสุข ความทุกข์โศก ทั้งในด้านการสนองอารมณ์ตนเองและความต้องการของสังคม ทั้งนี้วงปี่พาทย์ เป็นวงดนตรีประเภทหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญครอบคลุมวัฒนธรรมด้านเครื่องดนตรี ความเชื่อ ค่านิยม ขนบนิยม ประเพณี และระเบียบปฏิบัติ วงปี่พาทย์สามารถนำไปบรรเลงและขับร้องในกิจกรรมต่าง ๆ ทางสังคมทั้งในส่วนของงานพระราชพิธี งานพิธีกรรมของราษฎร ประกอบการแสดงโขน หนังใหญ่ ละคร หุ่นกระบอก ลิเก และเป็นดนตรีเพื่อการฟัง นอกจากนี้ยังใช้บรรเลงในงานอวมงคล เช่น งานสวดพระอภิธรรมศพและงานฌาปนกิจศพ การประกอบพิธีกรรม การขับกล่อม และการประกอบการแสดง (สถาบันวัฒนธรรมศึกษา, 2560 : 1)

จังหวัดนครราชสีมาเป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นประตูสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอารยธรรมอันเก่าแก่ มีประชากรหลากหลายเชื้อชาติหรือหลายชาติพันธุ์ โดยเฉพาะกลุ่มไทย (หรือเรียกอีกอย่างว่า ไทโคราช) เป็นคนกลุ่มใหญ่ที่สุดในจังหวัดนครราชสีมา คนกลุ่มนี้ใช้ภาษาคล้ายคนไทยภาคกลาง (ปรีชา อุยตระกูล, 2541 : 187-192) นั้นหมายรวมไปถึงวัฒนธรรมทางด้านดนตรีปี่พาทย์ด้วย

จากการสำรวจในเบื้องต้นพบว่า จังหวัดนครราชสีมามีวงปี่พาทย์แพร่หลายกระจัดกระจายอยู่ตามท้องที่ต่าง ๆ ในแทบทุกอำเภอในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีทั้งการบรรเลงตามแบบของวงปี่พาทย์ภาคกลางและการผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงเกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งวงปี่พาทย์เหล่านี้ยังคงมีบทบาทหน้าที่ทั้งในพิธีกรรม การขับกล่อม และประกอบการแสดงอยู่ตามท้องที่นั้น ๆ อยู่เสมอ โดยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ล้วนแสดงให้เห็นว่าปี่พาทย์ในจังหวัดนครราชสีมานั้นมีการสืบทอดมาโดยตลอด แต่ในสภาพสังคมปัจจุบัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว นำพาเอาวัฒนธรรมข้ามโลกมาสู่พลเมืองทั่วทุกท้องถิ่น ส่งผลให้ผู้คนหลงลืมวัฒนธรรมดนตรีของตน จากสภาวการณ์ปัจจุบันแม้ว่าความสำคัญของวงปี่พาทย์ในสังคมถูกลดบทบาทลง แต่วงปี่พาทย์ในจังหวัดนครราชสีมานั้นกลับไม่ได้หายไปจากสังคมอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จึงเป็นที่น่าสนใจว่าวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมานั้นมีการสืบทอดมาอย่างไรและนักดนตรีเหล่านี้มีวิธีการสืบทอดอย่างไร ทั้งด้าน บุคลากร เนื้อหา วิธีการถ่ายทอด และบทบาทในสังคมปัจจุบัน จึงกำหนดหัวข้อการวิจัยเรื่อง การสืบทอดวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่ง

ผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดหวังว่า จะก่อเกิดประโยชน์แก่วงการดนตรีไทยในด้านการอนุรักษ์ การสืบทอดวัฒนธรรมการดนตรีของท้องถิ่นให้คงอยู่และเป็นสมบัติของชาติสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพและบทบาทของวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การศึกษาการสืบทอดวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิธีการทางมานุษยดนตรีวิทยา (Ethnomusicology) ผู้วิจัยเลือกศึกษาวงปี่พาทย์ในจังหวัดนครราชสีมาในช่วงเวลาระหว่างเดือนมิถุนายน 2560 – เดือนสิงหาคม 2563 โดยรวบรวมข้อมูลเอกสารและสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับวงปี่พาทย์ ซึ่งได้ทำการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ สัมภาษณ์หัวหน้าคณะวงปี่พาทย์และผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 วง รวบรวมข้อมูลภาคสนาม สังเกตการเรียนการสอน การสืบทอดวงปี่พาทย์ แบบมีส่วนร่วม โดยได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น การบันทึกเสียง ภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว วงปี่พาทย์ในจังหวัดนครราชสีมา ในการเรียนการสอน และการออกบรรเลงรับงานตามสถานที่ต่าง ๆ วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบวิธีพรรณนา

ผลการวิจัย (Research Results)

1. สภาพและบทบาทของวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

จากการศึกษาข้อมูลและลงพื้นที่ภาคสนาม ผู้วิจัยพบว่า ปัจจุบันวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมามีหลายคณะ ส่วนใหญ่เป็นวงปี่พาทย์ที่ตั้งขึ้นใหม่ หรือแยกตัวออกจากวงเดิมมาสร้างเครื่องดนตรีและรับงาน อาศัยนักดนตรีที่รู้จักกันในกลุ่มนักดนตรีในอำเภอเมืองบ้าง ต่างอำเภอบ้างมาบรรเลงกันไป ทั้งนี้วงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาที่มีประวัติการก่อตั้งและมีการสืบทอดไม่น้อยกว่า 3 รุ่น ทั้งสิ้น 4 วง ได้แก่ คณะ ป.อุดมศิลป์ คณะรัตนบรรเลง คณะสมโภชน์ถาวรศิริ และ คณะ ท.ภัทรศิลป์ ดังนี้

ภาพที่ 1 วงปี่พาทย์มอญคณะ ป.อุดมศิลป์
ที่มา : อัครเดช แดนงูเหลือม (2563)

1. คณะ ป.อุดมศิลป์ ตั้งอยู่เลขที่ 379 หมู่ 1 บ้านเกาะ ตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2518 มีนายอุดม มีเกาะ เป็นหัวหน้าคณะ มีนักดนตรีทั้งประจำคณะ 12 คน มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 15-84 ปี อายุเฉลี่ยของนักดนตรีประมาณ 47 ปี มีเครื่องดนตรีประจำวง 101 ชิ้น จำแนกเป็นเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนอง 74 ชิ้น เครื่องกำกับจังหวะหน้าทับ 16 ชิ้น เครื่องกำกับจังหวะและประกอบจังหวะ 14 ชิ้น (อุดม มีเกาะ, สัมภาษณ์. 2562. เมษายน. 19)

ภาพที่ 2 วงปี่พาทย์มอญคณะรัตนบรรเลง
ที่มา : อัครเดช แดนงูเหลือม (2563)

2. คณะรัตนบรรเลง ตั้งอยู่เลขที่ 74/1 หมู่ 6 ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2541 มีนายพิษ รัตนสันเทียะ เป็นหัวหน้าคณะ มีนักดนตรีประจำคณะ 14 คน มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 14-79 ปี อายุเฉลี่ยของนักดนตรีประมาณ 49 ปี มีเครื่องดนตรีประจำวง 88 ชิ้น จำแนกเป็นเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนอง 64 ชิ้น เครื่องดนตรีประเภทกำกับจังหวะหน้าทับ 7 ชิ้น เครื่องดนตรีประเภทกำกับจังหวะและประกอบจังหวะ 17 ชิ้น (พิษ รัตนสันเทียะ, สัมภาษณ์. 2562. เมษายน. 18)

ภาพที่ 3 วงปี่พาทย์มอญคณะสมโภชน์ ถาวรศิริ
ที่มา : อัครเดช แดนงูเหลือม (2563)

3. คณะสมโภชน์ ถาวรศิริ ตั้งอยู่เลขที่ 899/73 หมู่ที่ 4 ตำบลหนองจะบก อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2543 มีนายสมโภชน์ แสงกนึก อายุ 55 ปี เป็นหัวหน้าคณะ มีนักดนตรีประจำคณะ 12 คน มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 18-59 ปี อายุเฉลี่ยของนักดนตรีประมาณ 35 ปี มีเครื่องดนตรีประจำวง 70 ชิ้น จำแนกเป็นเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนอง 40 ชิ้น เครื่องดนตรีประเภทกำกับจังหวะหน้าทับ 7 ชิ้น เครื่องดนตรีประเภทกำกับจังหวะและประกอบจังหวะ 17 ชิ้น (สมโภชน์ แสงกนึก, สัมภาษณ์. 2562. มีนาคม. 7)

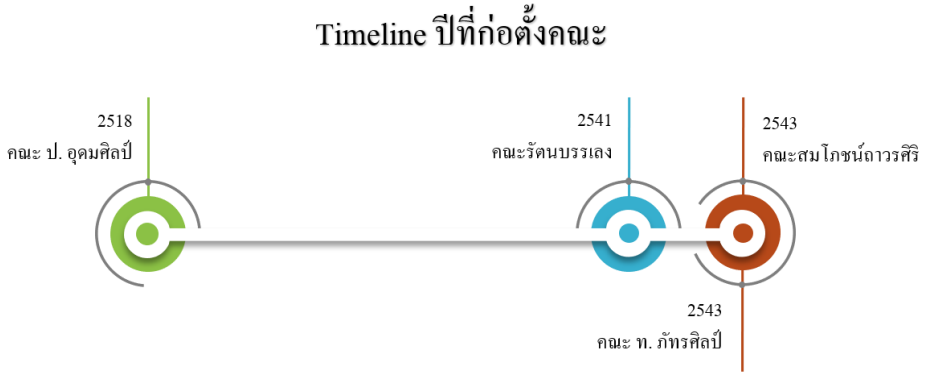
ภาพที่ 4 วงปี่พาทย์มอญคณะ ท.ภัทรศิลป์
ที่มา : อัครเดช แดนงูเหลือม (2563)

4. คณะ ท.ภัทรศิลป์ ตั้งอยู่ เลขที่ 62 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2543 มีนายทศพร จริงโพธิ์ เป็นหัวหน้าคณะ มีนักดนตรีประจำวง 9 คน มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 22-62 ปี อายุเฉลี่ยของนักดนตรีประมาณ 42 ปี มีเครื่องดนตรีประจำวง 41 ชิ้น จำแนกเป็นเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนอง 24 ชิ้น เครื่องดนตรีประเภทกำกับจังหวะหน้าทับ 7 ชิ้น เครื่องดนตรีประเภทกำกับจังหวะและประกอบจังหวะ 10 ชิ้น (ทศพร จริงโพธิ์, สัมภาษณ์. 2562. สิงหาคม. 5)

จากข้อมูลวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาทั้ง 4 คณะ 10 พบว่าวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมามีการก่อตั้งที่ยาวนาน โดยเฉพาะวงปี่พาทย์คณะ ป. อุดมศิลป์ ของนายอุดม มีเกาะนั้น มีอายุการก่อตั้งถึง 45 ปี ซึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2518 นับว่าเป็นวงปี่พาทย์ที่เก่าแก่ที่สุดในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาในปัจจุบัน โดยถัดจากนั้นอีกเป็นเวลา 23 ปี นายพิษ รัตนสันเทียะ จึงได้ก่อตั้งวงปี่พาทย์คณะรัตนบรรเลง และอีกสองปีต่อมา นายสมโภชน์ แสงกนึก ได้ก่อตั้งวงปี่พาทย์คณะสมโภชน์ ถาวรศิริ เป็นเวลาที่ไล่เลี่ยกับนายทศพร จริงโพธิ์ ก็ได้ก่อตั้งวงปี่พาทย์คณะ ท. ภัทรศิลป์ แสดงให้เห็นว่า วงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาทั้ง 4 คณะ มีอายุการก่อตั้งวงที่ยาวนาน แม้วงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาที่อายุน้อยที่สุดก็มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี

ในส่วนลักษณะการก่อตั้งนั้น พบว่ามีลักษณะการก่อตั้งเพียงลักษณะเดียวคือ ตั้งคณะขึ้นใหม่ กล่าวคือ นายอุดม มีเกาะ ตั้งคณะ ป.อุดมศิลป์ขึ้นใหม่ เช่นเดียวกับนายพิษ รัตนสันเทียะ ที่แยกตัว

ออกมาตั้งคณะของตนเอง ภายหลังที่ครูบุญยัง เกตุคงถึงแก่กรรม สอดคล้องกับนายสมโภชน์ แสงกนึก ที่แยกตัวออกจากวงปี่พาทย์ของบิดาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแล้วขึ้นมาก่อตั้งวงปี่พาทย์คณะสมโภชน์ถาวรศิริ และนายทศพร จริงโพธิ์ที่ตัดสินใจไม่รับช่วงต่อจากบิดา แต่ซื้อเครื่องดนตรีต่อจากบิดาแล้วตั้งคณะ ท. ภัทรศิลป์ขึ้นใหม่

ภาพที่ 5 Timeline ปีที่ก่อตั้งคณะ
ที่มา : อัครเดช แดนงูเหลือม (2563)

วงปี่พาทย์อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาทั้ง 4 คณะนั้น นักดนตรีในภาพรวมมีจำนวนน้อย อายุอยู่ในช่วงตั้งแต่ 15-75 ปี จำแนกกลุ่มตามหน้าที่การบรรเลงได้ 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มคนเครื่อง กลุ่มคนระนาด กลุ่มคนปี่ กลุ่มคนเครื่องหนัง และกลุ่มคนจังหวะ นักดนตรีส่วนใหญ่เป็นนักเรียนจากวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ซึ่งวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมายังคงมีบทบาทในสังคมชุมชนด้านต่าง ๆ ตามแต่มีผู้ว่าจ้างไปบรรเลง อาทิ

ด้านพิธีกรรม วงปี่พาทย์ทั้งอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาทั้ง 4 คณะ มีการรับงานบรรเลงจากผู้ว่าจ้างในงานศพด้วยวงปี่พาทย์มอญเป็นรายได้หลัก นอกจากนี้ งานบุญเทศกาลของวัด อาทิ เทศน์มหาชาติ กฐิน ยังพบการรับงานอยู่ประจำ ส่วนงานบวชนาค ขึ้นบ้านใหม่ และงานบุญที่เกี่ยวกับบ้านเรือน พบว่าปีพาทย์มีบทบาทในกิจกรรมน้อยมาก

ด้านการประกอบการแสดงนั้น พบว่าวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมามีบทบาทในการประกอบการแสดงอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบรรเลงประกอบการแสดงลิเก คณะลิเกคณะแรกที่เข้ามาตั้งวิกลิเก (โรงลิเก) และทำการแสดงในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา คือ วิกลิเกแม่เสงี่ยม ในราวปีพุทธศักราช 2493 จากนั้นมา คณะลิเกก็เพิ่มมากขึ้น ทำให้นักดนตรีที่บรรเลง

ประกอบการแสดงลิเกก็ต้องมีมากขึ้นเช่นกัน ยุคที่ลิเกเฟื่องฟูนั้น บนถนนมุขมนตรี มีคณะลิเกมากกว่า 200 คณะ ต่อมาด้วยความเจริญ เมื่อโทรทัศน์เริ่มเข้ามามีบทบาท จึงทำให้ความนิยมในการดูลิเกลดน้อยลงไป ประกอบกับความเสื่อมถอยในรูปแบบของการแสดงที่ยังยึดติดกับรูปแบบเก่า ไม่กล้าเปลี่ยนแปลงการแสดงที่ผิดแปลกไปจากเดิม เนื่องจากกลัวเสียฐานแม่ยกไป ปัจจุบันความเจริญและปัจจัยต่าง ๆ ทำให้ความนิยมดูลิเกของคนไทยเปลี่ยนแปลงไป จึงเหลืออยู่เพียง 60 กว่าคณะ ซึ่งเป็นมหรสพที่ได้รับความนิยมของคนในพื้นที่ ส่วนการแสดงโขน-ละคร มีคณะสมโภชน์ถาวรศิริเพียงคณะเดียวที่สามารถบรรเลงประกอบการแสดง เนื่องจากได้ส่งบุตรชายทั้งสองคนเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาดุริยางค์ไทย (ปี่พาทย์) ณ วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ทำให้มีความรู้และทักษะการบรรเลงประกอบการแสดงโขน-ละครอยู่ไม่น้อย หากคณะอื่นรับงานประกอบการแสดงโขน ก็มักจะต้องหานักดนตรีส่วนหนึ่งมาจากวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมาให้มาช่วยบรรเลงประกอบการแสดงด้วย ส่วนรำและระบำ มักปรากฏอยู่ในลักษณะของการแสดงหน้าไฟ เมื่อเจ้าภาพหาวงปี่พาทย์ไปประโคมในงานศพ มักจะหารำแถมหรือติดไปด้วย ลักษณะเป็นการแสดงที่ผู้ชมสามารถรับชมและเข้าใจได้ง่าย ใช้ผู้แสดงน้อยคน อาทิ รำพลายชุมพล ฉุยฉายต่าง ๆ ระบำโบราณคดี ชุดศรีวิชัย ลพบุรี รำพลายบัวเกี้ยวนางตานี รำเบิกโรงเมขลารามสูร เป็นต้น การบรรเลงประกอบการแสดงจำพวกนี้ ไม่ยุ่งยากซับซ้อน วงปี่พาทย์คณะใดก็สามารถที่จะบรรเลงรับการแสดงได้ไม่ยากนัก

2. กระบวนการสืบทอดวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

การสืบทอดวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จากการสัมภาษณ์หัวหน้าคณะปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมานั้น พบว่า การสืบทอดปี่พาทย์ของหัวหน้าวง มีลักษณะการสืบทอดที่ไม่เจาะจงว่ามาจากครูสายใด ลักษณะการสืบทอดความรู้ทางปี่พาทย์มี 4 ลักษณะ คือ สืบทอดจากบรรพบุรุษ ครูดนตรีในชุมชน นักดนตรีต่างท้องถิ่น ครูพักลักจำ และการสืบทอดวงปี่พาทย์นั้นพบได้ลักษณะเดียวกัน คือ การตั้งคณะขึ้นใหม่ ทั้งนี้ ในการสืบทอดงวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมานั้น พบว่า วงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะการสืบทอดที่หลากหลาย อาทิ

คณะ ป.อุดมศิลป์ ไม่มีการรับศิษย์โดยตรง แต่มีการใช้นักดนตรีในครอบครัวตระกูลจันทราซึ่งมีความผูกพันกับเจ้าของคณะมาตั้งแต่รุ่นปู่ มีการสืบทอดมาแบบระบบครอบครัวดนตรี แล้วนำมาฝากเป็นนักดนตรีในคณะ (อุดม มีเกาะ, สัมภาษณ์. 2562. เมษายน. 19)

คณะรัตนบรรเลง มีการสืบทอดทั้งในระบบครอบครัว กล่าวคือนายพิษ รัตนสันเทียะ หัวหน้าคณะได้ถ่ายทอดความรู้แก่บุตรและธิดาทุกคน แต่ภายหลังบุตรและธิดาได้หันไปประกอบอาชีพอื่น

หัวหน้าคณะจึงรับศิษย์ภายนอกที่เข้ามาฝากตัว ทั้งที่เป็นศิษย์ที่เข้ามาเริ่มฝึกใหม่โดยไม่มีความรู้พื้นฐาน และมีความรู้แล้วมาศึกษาเพิ่มเติม นอกจากนี้ นายพิษ รัตนสันเทียะ ยังอุทิศตนเป็นวิทยากรให้แก่โรงเรียนในชุมชน ซึ่งนับว่าเป็นการศึกษาในระบบอีกด้วย (พิษ รัตนสันเทียะ, สัมภาษณ์. 2562. เมษายน. 18)

คณะสมโภชน์ ถาวรศิริ มีการสืบทอดวงปี่พาทย์ในระบบครอบครัวนักดนตรี โดยนายสมโภชน์ แสงกนึก หัวหน้าคณะได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุตรและหลาน มีการสนับสนุนให้บุตรหลานเข้าศึกษาความรู้ด้านดนตรีเพิ่มเติมที่วิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (สมโภชน์ แสงกนึก, สัมภาษณ์. 2562. มีนาคม. 7)

คณะ ท. ภัทรศิลป์ มีการสืบทอดในระบบครอบครัวนักดนตรี รับเอาหลานมาฝึกหัด โดยเริ่มจากการให้ทำหน้าที่ตีเครื่องประกอบจังหวะ จากนั้นจึงให้เริ่มเรียนเพลงต่าง ๆ (ทศพร จริงโพธิ์, สัมภาษณ์. 2562. สิงหาคม. 5)

ด้านการรับศิษย์พบว่า วงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ทั้ง 4 คณะ มีจารีตประเพณีการฝากตัวเป็นศิษย์และรับศิษย์ที่คล้ายกันที่เรียกว่า “ยกครู” กล่าวคือ มีการกำหนดเอาวันพฤหัสบดีเป็นวันรับศิษย์ มีการใช้เครื่องกำนัล โดยมีกรวยพระ ซึ่งมีลักษณะเป็นกรวยใบตองพับก้นบรรจุยาสูบห่อด้วยใบต่อ ดอกไม้ ธูป เทียน ผ้าขาว บุหรี่หรือยาสูบ เหล้า และเงินกำนัล โดยทั้งหมดวางหรือใส่ในภาชนะอาจเป็นขันหรือพานก็ได้ โดยผู้เป็นศิษย์จะนำมามอบให้แก่ครู จากนั้นครูจะพากล่าวคำบูชาครู บทบูชาครูนี้ วงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาทั้ง 4 คณะ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ บทเริ่มจากการบูชาพระรัตนตรัย จากนั้นจึงเป็นการบูชาเทพเจ้า และครูทางดนตรี ทั้งนี้แต่ละคณะมีความแตกต่างกันบ้างตามคติความเชื่อของแต่ละบุคคล เมื่อกล่าวคำบูชาครูแล้ว เป็นอันเสร็จสิ้นพิธีการรับศิษย์ สามารถเริ่มเรียนเพลงต่าง ๆ ได้ โดยวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาทั้ง 4 คณะนั้น ใช้บริเวณบ้านเป็นสถานที่เรียน นอกจากนี้ยังมีการใช้โรงเรียนเป็นสถานที่เรียน ซึ่งพบในวงปี่พาทย์คณะรัตนบรรเลงของนายพิษ รัตนสันเทียะ เพียงคณะเดียว

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนพบว่า วงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมามีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบที่สืบทอดมาแต่โบราณ กล่าวคือ ใช้วิธีการสอนแบบสาธิต ครูตีหรือบรรเลงให้ดูที่ละวรรคแล้วให้ผู้เรียนตีตาม มีการทวนซ้ำ เมื่อเห็นว่าผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามที่ครูบอกได้แล้ว จึงเริ่มวรรคใหม่ ใช้การทวนซ้ำ โดยปฏิบัติเช่นนี้ไปจนจบประโยคเพลง ท่อนเพลง และทั้งเพลงตามลำดับ มีการใช้สื่อประเภทเครื่องดนตรีดำเนินทำนองในการเรียนการสอน ใช้เครื่องดนตรีประเภทกำกับจังหวะหน้าทับและประกอบจังหวะในการช่วยการเรียนการสอนซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามขนบมาแต่ดั้งเดิม นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้สื่อนวัตกรรมเข้ามาช่วย

ในการจัดการเรียนการสอนของนายพิษ รัตนสันเทียะ โดยนายพิษ รัตนสันเทียะ มีการใช้โน้ตตัวอักษรแยกมือซ้ายมือขวามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนในขณะเป็นวิทยากรโรงเรียนเพื่อช่วยในการจดจำและสนับสนุนการสอนในกรณีผู้เรียนมีจำนวนมาก มีการใช้เครื่องบันทึกเสียง ให้ศิษย์สามารถนำกลับไปทบทวนด้วยตนเองที่บ้านได้ ซึ่งนอกจากนี้ ผู้เรียนแต่ละคนในปัจจุบันยังสามารถศึกษาเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ครูบอก จากสื่อเทคโนโลยีอื่น ๆ ได้อีก อาทิ YouTube Facebook เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการศึกษาเรื่องการสืบทอดวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมานั้น ผู้วิจัยมีประเด็นในการอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพและบทบาทของวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ในอดีตวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีลักษณะการบรรเลงแบบปี่พาทย์พื้นบ้าน คล้ายคลึงกับวงปี่พาทย์ในละแวกใกล้เคียง อาทิ วงปี่พาทย์ในอำเภอโนนสูง อำเภอพิมาย อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา รวมไปถึงอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ด้วย ภายหลังมีนักดนตรีจากภาคกลางขึ้นมาประกอบอาชีพนักดนตรีมากขึ้น ในปัจจุบันนักดนตรีวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมามีลักษณะที่ถึงกัน มีการติดต่อสื่อสาร รับงาน และใช้นักดนตรีร่วมกัน นักดนตรีบางคนไม่ประจำคณะ หรือบางคนที่ประจำคณะมีสิทธิ์รับงานคณะอื่น หากคณะตนเองไม่ติดงาน นอกจากนี้ ยังมีวงปี่พาทย์ที่ตั้งคณะขึ้นใหม่โดยไม่มีนักดนตรีประจำคณะอีกมาก เป็นสาเหตุทำให้เกิดความกระทบกระทั่งบาดหมางกันระหว่างคณะเรื่องนักดนตรีบ่อยครั้ง ปัจจุบันนักดนตรีในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาที่มีช่วงอายุระหว่าง 18-35 ปี ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาและนับว่าเป็นนักดนตรีรุ่นใหม่นั้น ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่สำเร็จการศึกษาและอยู่ระหว่างการศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลปนครราชสีมา ทำให้รูปแบบของเพลงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมานั้นเปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับยศ สันตสมบัติ (2556 : 27-32) นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ (2560 : ออนไลน์) ที่กล่าวอธิบายถึงทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม คือกระจายตัวของแบบแผนทางวัฒนธรรมจากที่หนึ่งไปสู่ที่หนึ่ง ซึ่งมีตัวบุคคลเป็นสื่อนำในการแพร่กระจาย

บทบาทวงปี่พาทย์ด้านพิธีกรรมในปัจจุบันถูกลดบทบาทจนแทบหายไปจากสังคมเมืองของจังหวัดนครราชสีมา พิธีกรรมที่ใช้วงดนตรีถูกลดทอน บางครั้งถึงกับตัดออกเพื่อความสะดวกในสภาพปัจจุบัน วงปี่พาทย์ยังคงมีบทบาทมากเพียงแต่ในพิธีกรรมศพเท่านั้น แต่กระนั้นวงปี่พาทย์ก็ยังต้องปรับไปใช้วงปี่พาทย์มอญแทนวงปี่พาทย์นางหงส์เช่นแต่ก่อน ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดตามความ

นิยมในสังคม สอดคล้องกับ ธนาคม พจนาพิทักษ์ และสุรพงษ์ ลือทองจักร ที่กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural and Functional Theory) ว่า ระบบสังคมเป็นการเคลื่อนไหวเข้าสู่ความสมดุล การปรับความสมดุลของระบบจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในระบบ ความต่อเนื่องของกระบวนการของข่าวสารจากภายในและภายนอก นอกจากนี้ทฤษฎีระบบยังมองว่า ความขัดแย้ง ความตึงเครียด และความไม่สงบสุขภายในสังคมก็เป็นสาเหตุหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อย่างไรก็ตาม พิธีกรรมทางศาสนาพบเห็นการใช้วงปี่พาทย์บ้างในบางวัด ปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเช่นนี้ มาจากความเจริญทางด้านวัตถุ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการรับเอาอิทธิพลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในชีวิตประจำวันของคนในสังคม

2. กระบวนการสืบทอดวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

กระบวนการสืบทอดวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาในปัจจุบันมีลักษณะที่ยังคงสืบทอดมาจากโบราณในบางประการและมีการเปลี่ยนแปลงในบางประการตามสภาพสังคมปัจจุบัน กล่าวคือ

การสืบทอดวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาของหัวหน้าคณะมีลักษณะหลากหลาย ทั้งการสืบทอดแบบดั้งเดิมจากบรรพบุรุษ นักดนตรีในชุมชน ต่อมามีการสืบทอดดนตรีแบบขนบราชสำนักภาคกลางเข้ามาผสมผสาน รวมไปถึงการอพยพย้ายถิ่นฐานของนักดนตรีจากลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาขึ้นมาสู่ชุมชนเมืองนครราชสีมาด้วย การสืบทอดจึงมีลักษณะผสมผสานไม่จำเพาะเจาะจง สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชชาณัฐ ตู้จินดา (2553) การสืบทอดความรู้ของวงปี่พาทย์บ้านใหม่หางกระเบน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นวงปี่พาทย์ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในสังคมดนตรีไทย มีลักษณะเป็นสถาบันครอบครัวทำหน้าที่สืบทอดและสะสมวิชาความรู้ด้านวัฒนธรรมดนตรีปี่พาทย์ และเป็นแหล่งผลิตนักดนตรีไทยที่มีความสำคัญของชาติ สืบทอดกิจการมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันผ่านผู้นำวงถึง 3 ชั่วอายุคน โดยเป็นบุคคลภายในสกุลเกิดผล คือ นายวน เกิดผล นายสังเวียน เกิดผล และนายวิเชียร เกิดผล ในเรื่องการถ่ายทอดความรู้พบว่า มีวิธีการถ่ายทอดความรู้แบบมุขปาฐะ เน้นระเบียบและวิธีการที่โบราณจารย์ได้ถ่ายทอดไว้อย่างเคร่งครัด มีสายสืบทอดทั้งที่เป็นบุคคลภายในและภายนอก “ตระกูลเกิดผล” องค์ความรู้ต่าง ๆ ยังคงได้รับการสืบทอดมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

การรับศิษย์ยังคงยึดตามจารีตเดิม คือกระทำในวันพฤหัสบดี แต่มีการปรับเปลี่ยนโดยไม่จำเป็นต้องมีผู้ใหญ่มาฝาก ผู้เรียนเข้ามาเรียนเองตามความสมัครใจ ทั้งนี้ด้วยเหตุว่าวิชาความรู้ทางดนตรีอย่างเดียวไม่มีสามารถนำไปดำรงชีพได้ในสังคมปัจจุบัน ผู้เรียนต้องเข้ารับการศึกษาภาคบังคับตามที่กฎหมายกำหนด ส่งผลให้ผู้เรียนมีเวลาในการเรียนดนตรีน้อยลง ครูผู้เป็นหัวหน้าคณะ

ไม่สามารถรอให้ผู้เรียนเข้ามาหาเพียงอย่างเดียวได้ จำเป็นต้องหาผู้ที่เหมาะสมกับการเรียนดนตรีเข้ามาฝึกหัดเอง จึงจะช่วยให้วงอยู่รอดในสังคมปัจจุบันได้

การจัดสถานที่เรียน ยังคงใช้บ้านครูอันที่ที่ตั้งคณะปี่พาทย์เป็นสถานที่สอนตามอย่างโบราณเป็นหลัก พบการใช้สถานที่อื่นบ้างในกรณีของนายพิษ รัตนสันเทียะ เพียงผู้เดียวที่ใช้ห้องดนตรีโรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ (สถิตวิริยคุณ) เพิ่มเติมจากการใช้บ้านครูเป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน ซึ่งยังคงแสดงให้เห็นว่า บ้านครูยังคงเป็นแหล่งเรียนรู้ทางดนตรี และที่สำคัญมีการใช้เครื่องดนตรี สื่อและเทคโนโลยีในการเรียนการสอน กล่าวคือ ใช้เครื่องดนตรีในบ้านครูในการต่อเพลง ใช้โน้ตสื่อในการจัดการเรียนการสอน การใช้เครื่องบันทึกเสียง ภาพเคลื่อนไหว เพื่อช่วยการเรียนการสอน ใช้สื่อผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม นอกจากนี้ในงานวิจัยของสรายุธ รอบรู้ และ สืบศักดิ์ แสนยาเกียรติคุณ (2014) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการอนุรักษ์และพัฒนาวงปี่พาทย์ล้านนาเพื่อการสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ได้เสนอการจัดการอนุรักษ์เพื่อการสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมวงปี่พาทย์ล้านนา โดยเสนอให้ดำเนินการเปิดเป็นศูนย์การเรียนรู้วงปี่พาทย์ในชุมชนอยางมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพื่อการอบรมให้ความรู้แก่เยาวชนและประชาชนผู้ที่สนใจได้เรียนรู้วงปี่พาทย์ ซึ่งเป็นแนวทางการอนุรักษ์วงปี่พาทย์

รูปแบบและวิธีสอนพบว่า มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอน 2 แบบ คือ การจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม และการประยุกต์การจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นตอนผู้เรียนและสภาพสังคมในปัจจุบัน วิธีสอนยังคงใช้รูปแบบเดิม โดยครูเป็นศูนย์กลางความรู้ของผู้เรียน มีกระบวนการพัฒนาตามขั้นตอนที่ครูได้วางแผนไว้ การสอนส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบมุขปาฐะ ใช้วิธีสอนแบบสาธิต เน้นการฝึกทักษะ ซึ่งนับว่าเป็นวิธีสอนที่มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่ดีที่สุด สอดคล้องกับ กฎแห่งการฝึกหัดหรือการกระทำซ้ำ (The Law of Exercise or Repetition) ที่อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองได้สัมพันธ์แน่นแฟ้นขึ้น และความสัมพันธ์นี้จะแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นเมื่อมีการฝึกหัดหรือซ้ำบ่อย ๆ และความสัมพันธ์นี้จะคลายอ่อนลงเมื่อไม่ได้ใช้ แต่ในขณะเดียวกันสภาพแวดล้อมทางสังคม จำเป็นที่ครูต้องปรับตัว เปลี่ยนแปลง ลดขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และนำไปใช้ได้ทันการ การจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งหวังผลในทางการใช้ประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงรากฐานทางดนตรีที่ถูกต้อง แหล่งความรู้ทางดนตรีในพื้นที่มีโอกาสที่จะเข้าสู่ระบบการศึกษาที่รัฐจัดให้ยังคงมีโอกาสน้อยมาก หากผู้จัดการศึกษาตามระบบยังคงไม่เล็งเห็นความสำคัญมีการใช้สื่อ เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเรียนการสอน กล่าวคือ ใช้เครื่องดนตรีในบ้านครูเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอน ใช้โน้ต เครื่องบันทึกเสียง ภาพเคลื่อนไหว เพื่อช่วยการเรียนการสอน ใช้สื่อผ่านทางเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการศึกษานี้เป็นเพียงตัวอย่างที่ทำให้เห็นสภาพบทบาทของวงปี่พาทย์ กระบวนการสืบทอดของวงปี่พาทย์และลักษณะการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันของวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ตามแนวทางการศึกษาทางดนตรีศึกษาและมานุษยดุริยางควิทยา

ด้านการจัดการทางสังคมของนักดนตรีในวงปี่พาทย์ ควรมีการจัดตั้งองค์กรของกลุ่มอาชีพในพื้นที่ เพื่อลดความขัดแย้งทางธุรกิจในการรับงาน เป็นการดูแลประคับประคองให้วงปี่พาทย์ทั้งคณะสามารถดำรงชีพอยู่ได้ ไม่ล้มหายไปจากสังคมชุมชน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักดนตรีและคณะปี่พาทย์อีกทาง

ปัจจุบันในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีหน่วยงานการศึกษาที่จัดการศึกษาเฉพาะทางด้านดนตรีปี่พาทย์ มีนักเรียนนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาและอยู่ระหว่างการศึกษาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มประชากรปี่พาทย์ในสังคม หน่วยงานด้านการศึกษาควรมีกิจกรรมในการส่งเสริมความสัมพันธ์ในอันที่จะร่วมกันก่อให้เกิดแหล่งเรียนรู้ที่มีค่าในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาการสืบทอดวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมานี้ เป็นเพียงการศึกษารวบรวมข้อมูลเบื้อต้น ทั้งนี้ระหว่างการศึกษาข้อมูลผู้วิจัยยังพบว่ามีรายละเอียดในส่วนอื่น ๆ ที่น่าสนใจ เช่น เพลงหน้าพาทย์สำนักศิษย์เกตุคงเมืองโคราชซึ่งสืบทอดมาจากครูบุญยัง เกตุคง มือฆ้องวงใหญ่ของวงปี่พาทย์ในอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาที่มีความหลากหลาย การประยุกต์ใช้วัสดุทดแทนในการสร้างเครื่องดนตรีไทย รวมไปถึงแนวทางการสร้างวงปี่พาทย์ประยุกต์กับความอยู่รอดของวัฒนธรรมดนตรีโคราช เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง (References)

ทศพร จริงโพธิ์. (5 สิงหาคม 2562). หัวหน้าวงปี่พาทย์คณะ ท. ภัทรศิลป์. สัมภาษณ์.

ธนาคม พจนาพิทักษ์. (2560). **การสื่อสารเพื่อการจัดการพัฒนาสังคม**. (เอกสารประกอบการสอน). กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาลตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2560). “Diffusionw”. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : **http://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/glossary/35** สืบค้น 19 กรกฎาคม 2560.

ปรีชา อุยตระกูล. (2541). **กลุ่มชาติพันธุ์ในนครราชสีมา**. ของดีโคราช เล่มที่ 1 สาขามนุษยศาสตร์. กรุงเทพ : เพื่องฟ้าพริ้นติ้ง.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามมินทราธิราช บรมนาถบพิตร. (2541). **พระราชดำรัส**. หนังสือที่ระลึกงานดนตรีไทย มัธยมศึกษา ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: อมรินทรินทร์ แอนพับลิชชิง.

พิชชาณัฐ ตู้จินดา. (2553). **การถ่ายทอดความรู้ของวงปี่พาทย์บ้านใหม่หางกระเบน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิษ รัตนสันเทียะ. (18 เมษายน 2562). หัวหน้าวงปี่พาทย์คณะรัตนบรรเลง. สัมภาษณ์.

ยศ สันตสมบัติ. (2556). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สถาบันวัฒนธรรมศึกษา. (2560). “ปี่พาทย์ : มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : **http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich/performing-arts/237-music/67--m-s** สืบค้น 30 สิงหาคม 2560**.**

สมโภชน์ แสงกนึก. (7 มีนาคม 2562). หัวหน้าวงปี่พาทย์คณะสมโภชน์ถาวรศิริ. สัมภาษณ์.

สรายุธ รอบรู้ และ สืบศักดิ์ แสนยาเกียรติคุณ. (2557). **การจัดการอนุรักษ์และพัฒนาวงปี่พาทย์ล้านนาเพื่อการสืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในจังหวัดเชียงใหม่.** ในการประชุมวิจัยบัณฑิตศึกษา (GRC) มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุรพงษ์ ลือทองจักร. (2552). **หลักมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา**. (เอกสารประกอบการสอน). อุดรธานี : คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

อุดม มีเกาะ. (19 เมษายน 2562). หัวหน้าวงปี่พาทย์คณะ ป. อุมศิลป์. สัมภาษณ์.